

POSTANOWIENIE

Dnia 21 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania Ł. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

o prawo do renty rodzinnej,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 21 stycznia 2021 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 21 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz radcy prawnego M. W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł, powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 21 marca 2019 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z wniosku Ł. K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S. – oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 27 września 2018 r., sygn. akt VI U (...), w którym Sąd Okręgowy oddalił odwołanie Ł. K. od decyzji organu rentowego z dnia 6 marca 2017 r., w której ZUS Oddział w S. odmówił Ł. K. prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu A. K., uzasadniając swoje rozstrzygnięcie

treścią orzeczenia Komisji Lekarskiej ZUS z 24 lutego 2017 r. stwierdzającego, że ubezpieczony nie jest całkowicie niezdolny do pracy.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego ubezpieczony zaskarżył skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na przyczyny przyjęcia skargi określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W ocenie autora skargi w sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne: określenie stosunku zakresowego pojęć „I i II grupy inwalidzkiej”, o której mowa w art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, będącym podstawą dla przyznania ubezpieczonemu tzw. renty inwalidzkiej uczniowskiej do pojęcia „całkowitej niezdolności do pracy”, o której mowa w art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w kontekście przyznania prawa do renty rodzinnej; rozstrzygnięcie, czy jednoczesne przyznanie ubezpieczonemu przez organ rentowy świadczenia (w niniejszej sprawie - renty inwalidzkiej uczniowskiej), którego warunkiem jest całkowita niezdolność do pracy i odmowa przyznania innego świadczenia warunkowanego występowaniem tej samej przesłanki (w niniejszej sprawie - renty rodzinnej) stanowi naruszenie zasady ogólnego zaufania uczestników postępowania do władzy publicznej, o której mowa w art. 8 k.p.a.

Wskazano, że skarga jest oczywiście uzasadniona w zakresie podniesionych zarzutów prawa materialnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o: 1) odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie, w razie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, o: 2) oddalenie skargi kasacyjnej ubezpieczonego w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ubezpieczonego nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów,

zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

W świetle utrwalonego już orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia

konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Uwzględniając przedstawione założenia interpretacyjne należy stwierdzić, że autor rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przedstawia istotnego zagadnienia prawnego sprawy w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Jeżeli chodzi o pierwszą, postawioną w uzasadnieniu wniosku, kwestię to zasadnicza wadliwość uzasadnienia wniosku w zakresie próby wykazania przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. polega na tym, że skarżący budując swoje zagadnienie w oparciu między innymi o przepis art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin nie stawia jednocześnie zarzutu naruszenia tego przepisu w ramach podstawy skargi z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Taka sytuacja powoduje, że Sąd Najwyższy nie mógłby się zajmować sygnalizowaną kwestią na etapie merytorycznego rozpoznawania skargi kasacyjnej. Zgodnie bowiem z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozważenie nieważność postępowania.

Druga z postawionych w uzasadnieniu wniosku kwestii została ograniczona do ogólnikowego (retorycznego) pytania bez powiązania sygnalizowanego

zagadnienia z odpowiednią jurystyczną argumentacją, którą autor skargi wykazałby, że w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Sąd drugiej instancji – w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku – stwierdził, że prawo do renty rodzinnej w oparciu o art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej przysługuje wyłącznie dziecku, u którego całkowita niezdolność do pracy i do samodzielnej egzystencji powstała przed ukończeniem 16 roku życia, lub przed ukończeniem nauki, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia. Przesłanki tej skarżący nie spełnia, bowiem z wydanych w sprawie opinii biegłych lekarzy sądowych z zakresu neurologii i psychiatrii wynika, że nie jest on całkowicie niezdolny do pracy. Sąd drugiej instancji podkreślił, że Sąd pierwszej instancji prawidłowo kwestię istnienia u skarżącego niezdolności do pracy, jej stopnia oraz daty powstania wyjaśnił przez przeprowadzenie dowodu z opinii biegłych lekarzy sądowych z zakresu psychiatrii i neurologii (dwa zespoły biegłych) to jest z dziedzin odpowiadających schorzeniom istniejącym u skarżącego. Biegli z zakresu neurologii i psychiatrii byli jednomyślni co do braku występowania u wnioskodawcy całkowitej niezdolności do pracy z uwagi na jego stan zdrowia psychicznego i poziom intelektualny. Biegli stwierdzili u ubezpieczonego objawy deficytu intelektualnego w obszarze stopnia lekkiego. Ubezpieczony jest osobą upośledzoną w stopniu lekkim, co potwierdzają badania psychologiczne oraz ukończona edukacja na poziomie szkoły specjalnej. Pomimo deficytów organicznych biegli nie stwierdzili progresji stopnia upośledzenia oraz nie ujawniły się zaburzenia wymagające leczenia psychiatrycznego. Ponadto biegli wskazali, że ubezpieczony wykonywał zróżnicowane prace fizyczne i nie ma zmniejszonych możliwości pracy jak dotychczas wykonywana i zgodna z wyuczonym zawodem. Według Sądu drugiej instancji opinie wydane zostały przez biegłych z zakresu specjalności odpowiednich do schorzeń skarżącego. Biegli opisali w nich w sposób fachowy istniejące u niego schorzenia oraz wyjaśnili, z jakich względów nie powodują one całkowitej niezdolności do pracy. Opinie zostały sporządzone przez specjalistów posiadających gruntowną wiedzę z zakresu swoich specjalności oraz doświadczenie zawodowe. Podstawą ich wydania były dowody obiektywne w postaci przedstawionej w sprawie dokumentacji medycznej oraz badania

wnioskodawcy. Biegli prawidłowo rozpoznali schorzenia występujące u badanego oraz dokonali oceny wpływu tych schorzeń na możliwość podjęcia pracy zarobkowej. Sąd drugiej instancji w oparciu o powyższe opinie uznał, że ubezpieczony nie jest całkowicie niezdolny do pracy i nie jest on niezdolny do samodzielnej egzystencji. Sąd drugiej instancji uwzględnił to, zgodnie z orzeczeniem Komisji Lekarskiej do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia Nr [...] w S. z 4 sierpnia 1997 r. skarżący od dzieciństwa miał ustaloną II grupę inwalidów. W orzeczeniu wskazano, że ubezpieczony nie może pracować w warunkach normalnych oraz, że istotne pogorszenie stanu zdrowia nastąpiło od 1994 r. Ponadto Powiatowy zespół ds. orzekania o niepełnosprawności w C. orzeczeniem z 6 marca 2014 r. zaliczył ubezpieczonego do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności od 4 sierpnia 1997 r. zaznaczając, że niepełnosprawność ta istnieje od dzieciństwa. Niepełnosprawność nie jest jednak tożsama z niezdolnością do pracy. Nie ma podstaw do utożsamiania niepełnosprawności i niezdolności do pracy i negowania istniejących między nimi różnic dotyczących definicji, jak i zakresu orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy. Mimo pewnego podobieństwa definicji, stwierdzenie umiarkowanego lub znacznego stopnia niepełnosprawności, nie jest równoznaczne z ustaleniem całkowitej niezdolności do pracy jako przesłanki prawa do renty na podstawie ustawy emerytalnej (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 lipca 2016 r., III UK 199/15, Legalis numer 1482442). Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że nie można stosować analogii w ocenie stopnia niepełnosprawności do obu świadczeń (renta uczniowska i renta rodzinna). Renta uczniowska była przyznawana na podstawie innych uregulowań prawnych - ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. Warunkiem przyznania renty uczniowskiej było zaliczenie osoby wnioskującej do I lub II grupy inwalidzkiej. Pojęcie grup inwalidzkich zostało zastąpione kategorią stopnia niezdolności do pracy - jednak zakres I, II i III grupy inwalidzkiej nie „pokrywa się” z aktualnie obowiązującym zakresem częściowej i całkowitej niezdolności do pracy. Według Sądu drugiej instancji zaliczenie ubezpieczonego do II grupy inwalidzkiej na potrzeby renty uczniowskiej nie powoduje automatycznego przyjęcia, że ubezpieczony jest

całkowicie niezdolny do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Autor skargi nie przedstawia przekonującej argumentacji polemicznej, którą wykazałby, że w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Wykazanie podnoszonej w skardze oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) – jako przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania – wymagałoby przedstawienia tego, w czym wyraża się „oczywista zasadność” skargi oraz argumentacji wykazującej, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06 LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08). Podczas, gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania – z uwagi na jej oczywistą zasadność w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. – niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły, czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK

227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów; nie wykazuje, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu przepisu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Autor skargi twierdzenia o oczywistej zasadności jego skargi kasacyjnej ogranicza do prostego twierdzenia, że skarga jest oczywiście uzasadniona w zakresie podniesionych zarzutów naruszenia prawa materialnego. Poza prostym zaprzeczeniem stanowisku zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w uzasadnieniu wniosku nie przedstawiono argumentacji, którą autor skargi wykazałby walor oczywistej zasadności jego skargi kasacyjnej w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Nie jest przy tym wystarczające odwołanie się do uzasadnienia zarzutów sformułowanych w ramach podstawy skargi kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.). Wypada przypomnieć, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) podlegają rozpoznaniu na etapie tzw. „przedsądu”, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Sąd Najwyższy w ramach „przedsądu” bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2008 r., I UK 16/08, LexPolonica nr 3058328).

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. (pkt 1.). Rozstrzygnięcie zawarte w pkt 2. niniejszego postanowienia ma podstawę w § 16 ust. 4 pkt 2 w związku z § 15 ust. 2 w związku z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. z 2019 r., poz. 68).

